

Метафорична номінація біблійних образів-символів у містичних трилерах Френка Перетті

П. С. Хаботнякова

Київський національний лінгвістичний університет, м. Київ, Україна
Corresponding author. E-mail: pkhabotniakova@gmail.com

Paper received 28.10.18; Accepted for publication 05.11.18.

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2018-183VI54-08>

Анотація. У статті проаналізовано метафоричну номінацію біблійних образів-символів в англійськомовному містичному трилері на матеріалі творів Френка Перетті. Засоби метафоричної лексико-семантичної номінації біблійних образів-символів розподілено у три групи відповідно до різновиду метафоричного перенесення: за структурними ознаками, за стилістичною характеристикою та за тематичним принципом.

Ключові слова: біблійний образ-символ, метафора, метафорична номінація, Френк Перетті.

Вступ. Метафора (гр. μεταφορά ‘перенесення, перенесене значення’) – це перенесення слова зі змінним значенням із роду на вид, або з виду на вид, або за аналогією [1, с. 1097]. У сучасній лінгвістичній парадигмі метафора розуміється як один із різновидів лексико-семантичного способу словотворення, тобто перенесення назви з одного предмета на інший на основі подібності зовнішніх ознак, структури та функцій [9, с. 388].

Короткий огляд публікацій по темі. У мовознавстві пропонуються різні підходи до класифікації метафор:

→ за приналежністю до мовного рівня: лексичні, граматичні тощо [9, с. 388];

→ за граматичною класифікацією: іменникові, прикметникові, дієслівні та прислівникові [6, с. 140]

→ за структурною класифікацією: прості – метафори-словосполучення та складні – метафори-речення, метафори-тексти [10, с. 110];

→ за стилістичною характеристикою: загальномовні – загальновідомі, зафіксовані у словниках, і поетичні – асоціативні, які утворюють образи-символи [9, с. 88];

→ за тематичною класифікацією: антропоморфні, у центрі яких знаходиться людина (соціоморфні, мілітарні, кримінально-правові, релігійно-міфологічні, торгово-економічні, науково-освітні, суспільно-економічного устрою, родинності); природоморфні, у центрі яких – природа (зооморфні, фітоморфні, ландшафтні); та артефактні, у центрі яких – предмети (архітектурні метафори, метафори механізму та метафори предмету) [4, с. 126–163], [11].

Матеріал і методи дослідження. Матеріалом дослідження стали містичні трилери Френка Перетті, а саме *This Present Darkness*, *Piercing the Darkness*, *Prophet*, *The Visitation* та *The Oath*. У дослідженні використовуємо загальнонаукові методи індукції і дедукції, емпірико-теоретичні методи аналізу і синтезу, а також спеціальні методи лінгвістичного аналізу із застосуванням методології семантичного, компонентного і дескриптивного аналізу для формування й опису номінативного простору художнього втілення біблійних образів-символів у містичних трилерах Френка Перетті шляхом вилучення біблійних образів-символів із біблійно-маркованих контекстів, виокремлених із містичних трилерів Френка Перетті, і надання лінгвокогнітивної характеристики художнього втілення визначених біблійних образів-символів. Також

відбувається лінгвальна характеристика художнього втілення біблійних образів-символів шляхом використання лінгвістичного аналізу із застосуванням методології семантичного, компонентного і дескриптивного аналізу лінгвальних засобів номінації біблійних образів-символів із метою визначення структурно-семантичних характеристик лінгвальних репрезентантів біблійних образів-символів, а також наявності / відсутності семантичної транспозиції у їхньому значенні.

Формулювання мети й завдань статті. Головною метою статті є визначення метафоричної номінації біблійних образів-символів у англійськомовному містичному трилері на матеріалі творів Френка Перетті. Для досягнення поставленої мети необхідно розв'язати такі завдання: запропонувати метафоричну номінацію біблійних образів-символів та проаналізувати види метафоричних перенесень у контексті творів Френка Перетті. Об'єктом дослідження є метафорична біблійних образів-символів; предметом — біблійні образи-символи. Дослідження проведено на матеріалі творів Френка Перетті.

Результати дослідження. Аналіз засобів метафоричної лексико-семантичної номінації біблійних образів-символів за **структурними ознаками** показав, що серед метафоричних лінгвальних репрезентантів біблійних образів-символів (далі ЛРБОС) превалюють однокомпонентні метафоричні ЛРБОС, виражені власними і загальними іменниками, наприклад: *Messiah* ‘Месія’, *Paul* ‘Павло’, *Peter* ‘Петро’, *Nebuchadnezzar* ‘Навуходоносор’, *John* ‘Джон’ *coat* ‘плащ, мантія, пальто, будь-який верхній одяг’, *the Word* ‘Слово’, *lizard* ‘ящур’, *lamb* ‘ягня, агнець’, *warrior* ‘воїн’.

Серед багатоконпонентних метафоричних ЛРБОС превалюють словосполучення, утворені за моделями N + N, V + N, Adj + N, Prep + N + N, наприклад: *Mary Magdalene* ‘Марія Магдалина’, *encounter the Cross* ‘зустрітися з хрестом’, *The Great Harlot* ‘велика блудниця’, *in the Lord's hands* ‘у руках Господа’.

За **стилістичною характеристикою** метафоричні ЛРБОС утворюють мовні і мовленнєві словесні образи.

Мовленнєві образи – поетичні, асоціативні словесні образи, виражені багатоконпонентними метафоричними ЛРБОС, тобто вільними словосполученнями, утвореними за моделями V + Prep + N, N + Prep + Prn + N, V + N + Prep. + N, наприклад: *preach on repentance* ‘проповідувати покаєння’, *blood on*

someone's hands 'кров на руках когось', to reclaim the power of the Cross 'усвідомлювати силу хреста'.

Мовні образи – загальновідомі, зафіксовані у словниках словосполучення фразеологічного характеру – фразеологічні одиниці, вивченням яких займається фразеологія (гр. φράσις 'вислів, вираз') – розділ теоретичної лінгвістики, який досліджує сталі вирази і словосполучення [9, с. 768]. Одним із напрямів фразеології є дослідження біблійних фразеологічних одиниць. Біблеїзм, або біблійний фразеологізм, – це фразеологічна одиниця, яка має синтаксичну структуру словосполучення та «або прямо запозичена з Біблії, або така, що зазнала впливу біблійних текстів» [2, с. 97]. О. Кунін розділяє біблеїзми на дві групи: біблійні еквіваленти – фразеологізми, які ввійшли у мову незмінними, у тому самому вигляді, що і на сторінках Біблії, та біблійні прототипи – біблійний прототип уживається у буквальному значенні, а фразеологізм утворюється у результаті його переосмислення [5, с. 50].

У нашому дослідженні виокремлено дві групи біблійних фразеологізмів.

► **Біблійні еквіваленти** – наприклад, *the Lamb of God* 'Агнець Божий', *the Ten Commandments* 'десять заповідей', *to be crucified* 'бути розп'ятим' та ін.

Біблеїзм *the Lamb of God* 'Агнець Божий' – про смиренну, покірну людину. Агнець (ягня) був головною жертвовою твариною. У книзі пророка Ісаї як Агнець, якого мають принести в жертву, зображується Месія – Спаситель, посланий Богом для знищення зла на землі й установа Царства Небесного: «Він гноблений був та понижуваний, але уст Своїх не відкривав. Як ягня був проваджений Він на заковлення, й як овечка перед стрижням своїм мовчить, так і Він не відкривав Своїх уст» (Ісаї 53: 7). Агнцем Божим (непорочною, чистою жертвою) називає Ісуса Іван Хреститель: «Оце Агнець Божий, що на Себе гріх світу бере» (Іоана 1: 29), [3, с. 9]. У авторському пропозитивному БМК із роману Френка Перетті «Пророк» ("Prophet") – *The Lamb of God, like Pastor Thompson said. It was so real then, so long ago. It was a moment that truly stirred his soul* [14, с. 9] – біблеїзм *the Lamb of God* 'Агнець Божий' асоціюється з Ісусом Христом, який став жертвою заради спасіння людства, і виражає біблійний образ-символ жертвовності.

Біблеїзм *the Ten Commandments* 'десять заповідей' виражає біблійний образ-символ правил життя, які Бог дав людству. Мойсей отримав скрижалі із Десятьма Заповідями на горі Сінай [8, с. 239]. У художньому втіленні у персонажному композитному БМК із роману Френка Перетті «Клятва» ("The Oath") – *I'm willing to accept Your existence and the rightness of Your commandments, Your truth, the Ten Commandments, and whatever else there is* [12, с. 512–517] – біблеїзм *the Ten Commandments* 'десять заповідей' символізує морально-етичний кодекс людини.

Біблеїзм *to be crucified* 'бути розп'ятим' виражає біблійний образ-символ жертвовності: піддати знущанню, тортурам; стратити, знищити [3, с. 127]. У персонажному пропозитивному БМК із твору Ф. Перетті «Темрява цього віку» ("This Present Darkness") – *"But you want to be crucified!"* [15, с. 34–35] – БОС жертвовності, виражений біблеїзмом *to be crucified* 'бути ро-

зп'ятим', художньо втілюється у творі Перетті та символізує готовність пожертвувати найдорожчим заради когось.

► **Біблійні прототипи** – наприклад, *to be a wolf in sheep's clothing* 'бути вовком у овечій шкурі', *Voice in the Wilderness* 'голос волаючого в пустелі' та ін.

Біблеїзм *to be a wolf in sheep's clothing* 'бути вовком у овечій шкурі' виражає біблійний образ-символ лицемірної людини. Лицемірна людина, яка під маскою доброзичливості приховує злі наміри. За хижацтво, дике виття вовк уважався в Палестині особливо мерзенною твариною. Вівця ж за своєю природою надзвичайно покірна й лагідна, приносить багато користі в господарстві. Проповідуючи на землі Царство Небесне, Ісус попереджав про фальшивих пророків, які знаходилися серед прихильників Його вчення: «Стережіться фальшивих пророків, що приходять до вас в одязі овечій, а всередині – хижі вовки» (Матвія 7: 15). Лжепророки лише на словах проповідували Божі Закони, не виконуючи їх [3, с. 40]. У художньому втіленні у персонажному композитному БМК із роману Френка Перетті «Візит» ("The Visitation") – *He pointed his finger in my face and spoke like a preacher. "He's a wolf in sheep's clothing and he's snatching my sheep! I'm not going to stand aside and let him do that."* (TV, с. 225) – біблійний образ-символ лицемірної людини, виражений біблеїзмом *to be a wolf in sheep's clothing* 'бути вовком у овечій шкурі', художньо втілюється у творі Перетті для створення образу лжепророка, який називав себе Месією.

Біблеїзм *Voice in the Wilderness* 'голос волаючого в пустелі' виражає біблійний образ-символ даремних покликів, які залишаються без відповіді: «Бо він той, що про нього сказав Ісаї пророк, промовляючи: «Голос того, хто кличе: В пустелі готуйте дорогу для Господа, рівняйте стежки Йому» (Матвія 3: 2). Той, про кого говорить Ісаї як про волаючого в пустелі, що готує дорогу для Ісуса, був Іоан Хреститель. Він повинен був, проповідуючи, приготувати народ до Царства Благодаті, що наближалося з приходом Христа [3, с. 48]. В авторському пропозитивному БМК із роману Френка Перетті «Візит» ("The Visitation") – *The van, camper, and motor home veered to the left directed into a pasture by Michael the Prophet/John the Baptist/Voice in the Wilderness, now wearing a fluorescent orange vest and waving orange traffic batons* [16, с. 179] – біблеїзм *Voice in the Wilderness* 'голос волаючого в пустелі' асоціюється з Іваном Хрестителем.

За **тематичною характеристикою** метафоричні ЛРБОС утворюють чотири групи: антропоморфні, природоморфні, зооморфні і фітоморфні метафоричні ЛРБОС.

► **Антропоморфні** метафоричні ЛРБОС – пов'язані з релігійно-міфологічною сферою.

Біблійний образ-символ молитви виражається такими лінгвальними репрезентантами, як: *to be on the knees* 'схилитися перед Богом, схилити коліно, бути на колінах' [14, с. 369]; *to ask God* 'запитати Бога' [12, с. 125]; *reach for God* 'взивати до Бога' [12, с. 213]. У художньому втіленні у персонажному пропозитивному БМК із твору Перетті «Темрява цього віку» ("This Present Darkness") – *"Yes," he observed, "this is the one. Even now he's interceding, standing before the Lord*

for the sake of the people, for the town...” [15, с. 12] – антропоморфний метафоричний ЛРБОС релігійно-міфологічного характеру *stand before the Lord* ‘стояти перед Богом’ репрезентує БОС молитви та символізує смирення.

Біблійний образ-символ покаяння виражається такими лінгвальними репрезентантами, як: *confess sin to the Lord* ‘сповідати свій гріх перед Господом’ [15, с. 323], [14, с. 233]; *to become a child of God* ‘стати Божою дитиною’ [13, с. 323]. У художньому втіленні у персонажному композитному БМК із роману Френка Перетті «Пророк» (“Prophet”) – *He would not remember that he had done business with God, that he had made a covenant with the Creator when only a young boy* – ‘Jesus, come into my heart and take away my sins. God, I give You my life. Use me, Lord. I’m Yours’ [14, с. 9] – антропоморфний метафоричний ЛРБОС релігійно-міфологічного характеру *make a covenant with the Creator* ‘укласти заповіт з Творцем’ репрезентує БОС покаяння та символізує початок нового життя з Ісусом.

Біблійний образ-символ християнського життя виражається такими лінгвальними репрезентантами, як: *Walk in My Word* ‘ходити у Слові’ [14, с. 23]; *lay upon my heart* ‘покласти на серце’ (Pr., с. 233); *receive the baptism in the Holy Spirit* ‘отримати хрещення Святим Духом’ [16, с. 98]; *Drink of my Spirit* ‘пити від Божого духа’ [16, с. 103]; *to be a church lady* ‘бути церковною пані’ [16, с. 587]. У художньому втіленні у персонажному пропозитивному БМК із роману Френка Перетті «Візит» (“The Visitation”) – *It was a great time of year to help a pretty girl grow in the Lord* [16, с. 155] – антропоморфний метафоричний ЛРБОС релігійно-міфологічного характеру *grow in the Lord* ‘зростати у Богові’ репрезентує БОС християнського життя та символізує такі атрибути християнського життя, як читання Біблії та молитву.

► Природоморфні метафоричні ЛРБОС.

Природоморфний метафоричний ЛРБОС *the prayers reached to Heaven* ‘молитви дійшли до небес’ виражає біблійний образ-символ молитви. У художньому втіленні у авторському пропозитивному БМК із твору «Пронизуючи темряву» (“Piercing the Darkness”) – *The prayers reached to Heaven from Ashton, from Bacon’s Corner, and everywhere in between, and it was as if the Lord God was waiting for just this*

moment, just this particular cry from His people [13, с. 317] – природоморфний метафоричний ЛРБОС *the prayers reached to Heaven* ‘молитви дійшли до небес’ символізує те що Бог почув молитви людей.

Природоморфний метафоричний ЛРБОС *to open someone’s Red Sea* ‘відкрити перед кимось Червоне море’ виражає біблійний образ-символ подолання перешкод. У художньому втіленні у персонажному композитному БМК із роману Френка Перетті «Візит» (“The Visitation”) – *Of course, it was not unlike God to test our faith, to make us wait until the last possible moment before he opened our Red Sea and saw us through safely.* [14, с. 9] – природоморфний метафоричний ЛРБОС *to open someone’s Red Sea* ‘відкрити перед кимось Червоне море’ є символом Божої допомоги.

► Зооморфні метафоричні ЛРБОС

У художньому втіленні у авторському композитному БМК із твору Френка Перетті «Пророк» (“Prophet”) – *John was ready to receive the Lamb, he was ready to find Jesus, and as he called on the name of the Lord* [14, с. 1] – зооморфний метафоричний ЛРБОС *to receive the Lamb* ‘прийняти Агнця (Ісуса)’ виражає біблійний образ-символ запрошення, щоб Ісус «увійшов у серце» та символізує покаяння головного героя роману.

► Фітоморфні метафоричні ЛРБОС

Фітоморфний метафоричний ЛРБОС *set out a fleece* ‘розстелити на тоці вовняне руно’ виражає біблійний образ-символ випробування Бога. У художньому втіленні у персонажному пропозитивному БМК із роману Френка Перетті «Візит» (“The Visitation”) – *Perhaps we should set out a fleece as Gideon did in the Book of Judges, a way for God to indicate his will in a tangible way* [16, с. 162] – фітоморфний метафоричний ЛРБОС *set out a fleece* ‘розстелити на тоці вовняне руно’ символізує отримання відповіді від Бога.

Висновки: Засоби метафоричної лексико-семантичної номінації біблійних образів-символів класифіковано за структурними ознаками, за стилістичною характеристикою і за тематичним принципом. За структурними ознаками розрізняємо однокомпонентну номінацію та багатокомпонентну. За стилістичною характеристикою – мовленнєві образи та мовні (біблійні фразеологічні одиниці). За тематичним принципом – антропоморфні, природоморфні, зооморфні та фітоморфні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аристотель. Об искусстве поэзии. Этика. Политика. Риторика. Поэтика. Категории. Минск: Литература, 1998. С. 1064-1112.
2. Верещагин Е.М. Библийская стихия русского языка. 1993. №1. С. 90–97.
3. Колоїз Ж. В., Бакум З. П. Слово Благості: словник-довідник фразем біблійного походження, Кривий Ріг, 2002.
4. Кравець Л. В. Динаміка метафори в українській поезії ХХ ст. К.: ВЦ «Академія», 2012. 416 с.
5. Кунин А. В. Курс фразеології сучасного англійського мови: Уч. пос. для ін-тов и фак. иностр. яз.– 3е изд., Дубна: Феникс, 2005. 488 с.
6. Пустовіт Л.О. Словник української поезії другої половини ХХ століття: семантикофункціональний аспект: [монографія] К.: Рідна мова, 2009. 243 с.
7. Святе Письмо, пер. І. Огієнка. – URL: <http://allbible.info/bible/ogienko/mr/12/>
8. Ринекер Ф., Майер Г. Библийская энциклопедия Брокгауза. Christliche Verlagsbuchhandlung Paderborn, 1999.
9. Селіванова О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2011. 844с.
10. Сюта Г. М. Лінгвості поезії авторів Нью-Йоркської групи: [монографія]. НАН України, Інститут української мови. К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010.с.144–157.
11. Чудинов А. П. Метафорическая мозаика в современной политической коммуникации. (Глава 1-2). Екатеринбург, 2003. 248 с.
12. Peretti E. Frank. The Oath. Word Publishing, 1995. 545 p.
13. Peretti E. Frank. Piercing the Darkness. Crossway books, 1989. 441 p.
14. Peretti E. Frank. Prophet. Crossway books, 1986. 376 p.
15. Peretti E. Frank. This Present Darkness. Westchester, Illinois: Crossway Books, a division of Good News Publishers, 1986.376 p.
16. Peretti E. Frank. The Visitation. WestBow Press, 2003. 600p.

REFERENCES

1. Aristotle. About the art of poetry. Ethics Politics Rhetoric. Poetics Categories Minsk: Literature, 1998. p. 1064-1112.
2. Vereshchagin E.M. Biblical element of the Russian language. 1993. №1. Pp. 90-97.
3. Koloiz Zh. V., Bakum Z. P. The Word of the Annunciation: dictionary-reference of a phrase of a double origin, Kryviy Rih, 2002.
4. Kravets L. V Dynamics of metaphor in Ukrainian poetry of the twentieth century. K.: VT "Akademiya", 2012. 416 p.
5. Kunin A. V. Course of phraseology of contemporary English language: Uch. pos for ints and fac. foreigner Yaz.-3rd ed., Dubna: Phoenix, 2005. 488 p.
6. Pustovit L.O. The Dictionary of Ukrainian Poetry of the Second Half of the XX Century: Semantic-Functional Aspect: [monograph] K.: Native Language, 2009. 243 p.
7. Holy Scripture, trans. I. Ohienko. - URL: <http://allbible.info/bible/ogienko/mr/12/>
8. Ryneker F., Mayer G. The Bible Encyclopedia of Brockhaus. Christliche Verlagsbuchhandlung Paderborn, 1999.
9. Selivanova O. Linguistic Encyclopedia. Poltava: Environment-K, 2011. 844p.
10. Suut G. M. Lingvosvit Poetry Writers New York Group: [monograph]. National Academy of Sciences of Ukraine, Institute of the Ukrainian language. K : Publishing House of Dmitry Burago, 2010. p. 144-157.
11. Chudinov A. P Metaphorical mosaic in modern political communication. (Chapter 1-2). Ekaterenburg, 2003. 248 p.

Metaphorical nomination of biblical image-symbol in Frank Peretti's mystery thriller

P. S. Khabotniakova

Abstract. The paper deals with the metaphorical nomination of biblical image-symbol in mystery thriller based on the novels of Frank Peretti. Means of metaphorical lexical-semantic nomination of biblical image-symbol are divided into three groups according to the kind of metaphorical transfer: according to structural features, according to the stylistic characteristic and according to the thematic principle.

Keywords: *biblical image-symbol, metaphor, metaphorical nomination, Frank Peretti.*